

הַלְבוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

174 באר הגולה

י' אִם נַעַר אֶחָד נוֹלַד בְּכ"ט לְאָדָר ראשון מִשְׁנֵה מַעֲבֶרֶת, וְנַעַר אֶחָד נוֹלַד בְּאָדָר שְׁנֵי בָּאָדָר בּו, וּשְׁנֵי י"ג (מג) אֵינָהּ (יב) [יב] מַעֲבֶרֶת, אוֹתוֹ שְׁנוּלַד בְּכ"ט לְאָדָר הִרְאִשׁוֹן צָרִיף לְהַמְתִּין (מד) עַד כ"ט לְאָדָר בִּשְׁנֵי י"ג לְהִיּוֹת בֶּן י"ג שָׁנָה, וְאוֹתוֹ שְׁנוּלַד אַחֲרָיו בְּאָדָר הַשְּׁנִי יִהְיֶה בֶּן י"ג שָׁנָה בְּיָקִין שֶׁהֵגִיעַ אֶחָד בְּאָדָר שֶׁל שְׁנֵי י"ג: הֵגֵה וּמִי שְׁנוּלַד בְּאָדָר וְנִצְטָשָׁה בִּרְמִזָּה בִּשְׁנֵי הַעֲבוּר (מה) אֵינּוּ נִצְטָשָׁה בִּרְמִזָּה עַד אָדָר הַשְּׁנִי (תשובת מהר"י מִינן ס"ט ט'): יא *צִבְרִין שֶׁעָבַר עַל גְּזֵרַת הַצִּבּוּר (מו) אוֹ שֶׁעָבַר עֲבָרָה. אב (מז) לֹא נִדְוָהוּ נִמְנָה לִמְנִין עֲשָׂרָה: יב *קִמְנָה, *אֵין (יז) מְצָרְפִין אוֹתוֹ לְכָל דָּבָר שֶׁצָּרִיף עֲשָׂרָה. יג אֲבָל מִתָּר לְהַתְפַּלֵּל בְּבֵית־הַקִּנְסֵת שֶׁהוּא שֵׁם, אֶל־אִם־בֶּן פָּרְשׁוֹ לְהַחמִיר עָלָיו בְּכָף: יד *צָרִיף שִׁיְהִיו (מח) כָּל הָעֲשָׂרָה בְּמָקוֹם (יג) (מט) אֶחָד וּשְׁלִיחַ־צִבּוּר עִמָּהֶם. והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ,

פ האגור בחורשיו
בתי-יוסף
בצרכין חן לא צ' ספר
המנהיג כימן עט בשם
רש"י ק שם בשם
ותשובת
רש"י
הריב"ש ר ריב"ש
בתשובה
אחרת
ש פסחים פ"ה

פאר הייט

א"צ להמית, מ"א: (י"ל) מַעֲבֶרֶת. כָּתַב הַמֵּיָא לִיד אֶלֶא הִיא אִם שָׁנָה יָג
מַעֲבֶרֶת, אוֹתוֹ שְׁנוֹלֵד בְּאֶדֶר רֹאשׁוֹן נַעֲשֶׂה בִּרְמִצָּה בְּאֶדֶר הַשְּׁנִי כְּמִשׁ בְּהַגִּי"ה
עִישׁ, וְלֹא עֵינָּ בְּקִקּוֹר הַדִּין, דִּהֲנֶהֱת רַמֵּ"א הִיא מִתְּשׁוּבַת מִהֲרִי מִיָּנָן ס' ט
דְּכָתַב בְּפִשְׁטוֹת וּפֶסֶק דָּאָף אִם הַגּוֹלֵד בְּשָׁנָה מַעֲבֶרֶת בְּאֶדֶר רֹאשׁוֹן וְנַעֲשֶׂה בִּרְ-
מִצָּה בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה הוּא נַעֲשֶׂה בִּרְמִצָּה אַחֵר מִי שְׁנוֹלֵד בְּאֶדֶר שְׁנִי. וְכֵן מִי
שְׁנוֹלֵד בְּאֶדֶר בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה נַעֲשֶׂה בִּרְמִצָּה בְּשָׁנָה הַעֲבוּר, אִינוֹ נַעֲשֶׂה בִּרְ-
מִצָּה עַד אֶדֶר שְׁנִי, מִמֵּן כָּתַב בְּהוֹלִי: וְנִרְאֶה לִי פְּשׁוּט בְּשָׁנָה שְׁנוֹלֵד בְּשָׁנָה
הַעֲבוּר בְּאֶדֶר רֹאשׁוֹן וְאַחֵר גּוֹלֵד בְּאֶדֶר עֲנִי וְכַנְשֵׁת י"ג הֵה ג"י עֲבוּר, אִזְדָּא
הֵינּוּ אוֹמְרִים הַגּוֹלֵד בְּרֹאשׁוֹן יִהְיֶה בִּרְמִצָּה בְּאֶדֶר רֹאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי בְּאֶדֶר שְׁנִי,
הָאִי בְּיָדִיהָ וְהָאִי בְּיָדִיהָ, תְּשׁוּבַת שְׁבוּת־עַלְכֵּךְ ח"א ס' ט, וְכֵן הִמְנִיָּה פְּשׁוּט
לֵאלֹא כְּמִיֵּא, וְכ"כ הָאִי וְכ"פ הַפְּרָח עִישׁ. עוֹד כָּתַב הַמֵּיָא: מִי שְׁנוֹלֵד בְּיוֹם א'
בִּרְמִצָּה עַד ר"ה, דִּהָא עֲדִין לֹא מִלָּאָה לוֹ שָׁנָה עַד שֶׁיַּעֲבִרוּ כ"ט יוֹם מִחֻשּׁוֹן,
יֵין זֶה לְהִתְנָא, עִישׁ. וְעַד שֶׁן טַחֵס סִי"ו שְׁלֵד יֵאֲרִצ׳. וְעַד שֶׁן ט"ז בְּיָדִי"ד ס"ס שׁו:
וְהָאִי דְּכִר שֶׁבְּתַלְמִישֵׁה מִמִּשֵּׁ בְּיָדִישׁ ס' י' עַל ס' י' וְס' י' עִישׁ. וּפְרַחֵי פֶסֶק
לֵדִי כ"כ בְּבִית א' חוֹף הַסֶּפֶה בְּחַג, מַצְטַרְפִּי, מִהֲרִישׁ"ס וּפְרַחֵי חוֹלֵק צִלְיוֹ.

משנה ברורה

אָדער. לאַר דוקא יום, אַלס בײַן שװבנס תחלת היום משנת י״ד, ואפלו שעה אחת ואפלו רגע אחת, טג; ואפלו גולד בסוף יום ראש-השנה, בײַן שװבין הוא ודאי יום, נעשה בן י״ג שנה בתחלת ליל-ראש-השנה של שנת י״ד [אחרונים]. ואם היה בין-השמשות בעת הלילה, (לט) דײַנען לה לספק ואוילען לחמרא בכל דבר שהוא מדאורייתא⁽⁵⁵⁾: **י (מג) אינה מעברת.** אכל אם בשנת י״ג היה גס-בן עביר, אז בנדאי היינו אומרים הנולד הראשון יהיה ברמזנה באדר ראשון והשני באדר שני [הסכמת אחרונים, דלא כמ״א]: **(מד) עד כ״ט לאדר.** דמהו דמיא שישבב האדר הראשון שנולד בו במקום שקט, וכיון שישבב כ״ט בשבט בשנת י״ג יהיה נעשה ברמזנה, קא משמע לן דלא אמרין כן: **(מה) אינו נעשה.** אף-על-גב דכבר כתב המספר, סעיף ט, דחדש העבור בכלל, מכל מקום הנה אמינא דוקא גולד בחדש אחר, כגון ש ניסן, אכל גולד בראש-חדש אדר, הנה אמינא דנעשה ברמזנה (מ) אלא חדש העבור מקרי⁽⁵⁶⁾, שהרי אין קורין את המגלה באדר לש כסלו, והיי אז שני ימים ראש-חדש, ובשנת י״ג היה חשון חסר ירמזנה עד ראש-חדש כסלו. ומי שנולד בראש-חדש כסלו ולא היה ברמזנה ביום ראשון דראש-חדש⁽⁵⁷⁾: **יא (מו) או שעבר עברה.** דאחד, או שהוא מומר לצבוחת-גלולים או לחלל שבה בפרהסיא⁽⁵⁸⁾, גליה מיתה, והשטעם: דכתיב בעקן ״חטא ישראל״, אף-על-פי שחטא לעשרה, שאינם מודים בתורה שבכל-פה, וכל מי שהוא (מה) כופר בעשרה. ואפלו אם אינן רואין אלו את אלו, בײַן שהם בבית אהד⁽⁶⁰⁾ מצטרפין אף-על-פי שהפחת פתוח ביניהם, (מו) משום דאין שם שאין דלת ביניהם, כל שהם בשני רשות ואין רואין זה את זה אין זה בבית ואחד בשה, (מט) יש אומרים דמצטרפין⁽⁶²⁾ (נ) ויש חולקין. טרפין⁽⁶³⁾; ודוקא אם פרשו לצניעות בעלמא, אבל אי אפא תפלין

שער הציון

(לט) פשוט: (מ) לְבוּשׁ: (מח) נָקַט הַגְדוּלָה, כְּגוֹן־אֲבָרְהָם, דֶּרֶךְ־הַחַיִּים: (מז) בִּיחַ, אֵלֶיהָ רָבָה, ר' עֲקִיבָא אֵינִי, דֶּרֶךְ־הַחַיִּים: (מנ) דְּכַמְשָׁה דַּעֲבֹן הָיָה לְחֹלֵל שְׁבַת שְׁחָב סְקִילָה, כְּדַרְפֵּשׁ רִשִׁי בִּיהוֹשֻׁעַ: (מס) מִגֵּר־גְּבוּרִים מִפְּאֵר־הַדִּיר: (מט) מִפְּאֵר־הַדִּיר: (מו) מִלְקָשׁן סִצִּיף טו: (מז) שְׁרִי־מִקְדָּים: (מח) עֵין בְּשַׁעֲרֵית־שׁוּבָה: (מט) מִהִרְקִישׁ, וְהַפְרִי־מִגְדִּים מַצִּיד גַּם־כֵּן כְּמוֹתוֹ: (נ) פְּרִי חֹדֶשׁ:

שערי תשובה

התפלתו עשירה כ"א בתידין ודוקא כ"א בפני עצמו אלא שלא נזכר. וכן מקצת התפלתו לבר 'מקצת' (לבר). פירש מנהיג קדיש וקדישה, ואע"י שנתחברו עשרה יחד אינם נכללים למדור ההתפלה, ואם התפלתו הוי בקרבא לבשלה: קו חיבא דאיפא מי שלא התפלה התפלתו הוא והם עניני אמן אחרייכו, המגיא וקדישה בקרבא בסי' סט, וע"ש מ"ש דאי ל"א ומה שכתב האר"י להתפלה ל' יתפלל ש"כ במלש' כו'. וצ"ב בקדושת ארזים שם בשם הגאון מ"א וישע' ז"ל: [ול] מעשרת. וכן מ"ש ש"י כ"ב במעיל' ארזים שם בשם הגאון העדה י"ד קמא דמגלה שם הוכיח דאם מלך בשנה פשוטה אינו נעשה ברימצוה עד אדר שני. והוא דבדברי הרמ"א ופ"ח"א כאן שחולק על מ"ש שם הלוי. וצ"ב שני פסוקי בית אפרים חלק א"ה סימן וצ"ב בלבוש וקדיש י"ה תרפא וכו' וכו' תפסה. וכתב בתשובתו ב"ח סי' קמה שהם נגזרין בליל ויתקח וינעם ועליו השנה שלמה ל"ח ב"ה. וכתב דאורי דאם בשנה שלמה היא

פאור הלכה

דבריו המגן-אברהם, דבריו מהר"ל אינם רק למאן דאמר דקטן המטל בעצמה מצטרף, אבל לפי מה דקאמר לו דקטן המטל בעצמה אינו מצטרף, תחת ושטות לא צריכי מקטן המטל בעצמה, ואם-כן פשוט דהוא הדין להתפלה אינם יכולים לערפם אפלו בשעת הדחק. ודע עוד, דהוא הדין אם היה פסח בתולדה אלא שאחר-כך נעשה חרש שאינו שומע ואינו מדבר, גם-כן בכלל שוטה תשכ"ח⁵⁴) [פמ"ג ביו"ד סימן א' בש"ד סכ"ב]. ומי שהוא עמים תחלים ועמים שוטה, בעת שהוא חלים הרי הוא כפסח לכל דבריו [ח"מ בסימן * מנדה וכו']. ואם היה שלא בשביל עברה רק בשביל קמון, מותר להצטרף עמו לכל דבר שבקדשה [ב"י בשם הרשב"א וכן משמע בע"ת דא"ז דלא כפ"ח וכן משמע בפמ"ג]. ואם היה מתחת שעבר על גזרת הצבור, גם הבית-יוסף מודה, עין ש"ס: * אין מצטרף לו. עין בט"ז ביוה"דעה סימן שלד סעיף-קטן ב דווקא אם פירשו אז שלא יצטרף, אבל מלשון הובסוקים לא משמע כן, עין בבית-יוסף ובבאורי הגר"א. ואחר-כך מצאתי בספר שבטי-היהודא ביוה"דעה סימן שלד שגם הוא תמה עליו בזה. וכתב

הלכות פרכות סימן נה

ביאורים ומוספים

לפי המקום שבו נמצא עכשיו, גם אם לפי המקום שבו נולד עדיין לא מלאו לו י"ג שנים.

ואם נעשה בר מצוה בליל רביעי, ובאותו לילה עבר את קו התאריך ושם הוא ליל שלישי, שהוא קודם זמן גדלותו, דעת הגר"ח קניבסקי והגר"ח שיינברג (תאריך ישראל שם אות יא) שכיון שנעשה גדול שוב אין חזר לקטנותו.

[משנ"ב ס"ק מו]

או שהוא מוקד לעבודת גלולים או לחלל שבת בפרהסיא⁽⁵⁴⁾.
(58) ולענין מחללי שבת בזמנינו, כתב החזו"א (א"ח סי' פז ס"ק יד, וי"ד סי' ב ס"ק כח) שיש לרובם דין תינוקות שנישבו ולא דין מומר. וכתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' כג ו"ח סי' יט) שאם באי עתה להתפלל, יש מקום להחזיר לצרפם לכל דבר שבקדושה, כגון קדיש וקדושה וברכו, וכן לחזרת הש"ץ יש לצרפם בשעת הדחק כדי להוציאם ידי חובה באם אינם יודעים להתפלל. אמנם מעלת הפילה בציבור, מסתבר שלא יחשב על ידם. והסתפק שם מה דרין לענין צירופם לקריאת התורה.

מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ט אות ה) כתב שאינם מצטרפים למנין, וכן הורה הגר"ש אלישיב (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות כא, ב) שאינם מצטרפים למנין, ואף לא לענין קדיש וקדושה, ודינם כנכרים לכל רבניהם. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קסו) שמחלל שבת או מי שנשא נכרית, אין לצרפו למנין. וביאר (ח"ח סי' קעב) שאף שמעשה אבותיהם בידיהם, מ"מ מי מהם אינו יודע משבת קודש ובפרט בארץ ישראל. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' סה) לענין מי שנשא נכרית, שאין לצרפו למנין, ואין בזה היתר של תינוק שנשבה, וחמור דינו ממחלל שבת, כיון שרוב ישראל אין נכשלים בזה.

ודעה הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות י) שרצ"י שלא לצרפם למנין ולכל דבר שצריך עשרה, ובמכתב נוסף כתב הגרש"ז אויערבך (קובץ מבקשי תורה חט"ו עמ' רמה), שבמקום הצורך יש לסמוך על אלה שכתבו שבזמנינו שהפוך מרובה על העומד הרי הם כתינוקות שנשבו, ואפילו אם הם יודעים מעט, מ"מ קל הדבר בעיניהם לחשוב שזה מותר, ולכן אם אפשר להתפלל במקום שיש מנין אנשים כשרים ברור שהדבר עדיף, אך בשעת הדחק יש להקל. ועוד בפרטי דין 'תינוקות שנשבו' בזמנינו, ראה מה שכתבנו לקמן סי' תקיב ס"ק ב.

ולענין מומר לתיאבון, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג שם) שמותר לצרפו. וכן הסיף בשו"ת אור לציון (שם) שאם הוא מתבייש לחלל את השבת לפני אדם גדול, כיון שיש דבר המונע ממנו לעבור איסור, יש להקל בזה, וכן כתב המשנ"ב לקמן (סי' שפה ס"ק ו) שבאופן זה נחשב כמחלל שבת בצינעה. עוד כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ט סי' ג), שמי שאינו יודע כלל מענין יום טוב או כיצא בזה, כגון העולים מרוסיה וכדומה, הרי הם כתינוקות שנישבו, וכן כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' לב).

[משנ"ב ס"ק מז]

וכל מי שהוא כופר בתורה שבעל פה אין מצטרף לכל דבר שצריך עשרה⁽⁵⁹⁾.

(59) ולקמן (סי' קכו ס"ק ב) כתב שאם אנו יודעים שהוא כופר בתחיית המתים או שאינו מאמין בגאולה העתידה, וכל שכן אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול ועונש, אפיקורס גמור הוא ואסור להניחו להיות ש"ץ.

המשך במילואים עמוד 14

[ביה"ל ד"ה הוא נשואה]

גם כן בכלל שו"ת נחש⁽⁵⁴⁾.

(54) וחולה שמחמת חליו אינו שומע ואינו מדבר ועתיד לחזור למצבו הראשון ולשמוע ולדבר, כתב בשו"ת חתן סופר (א"ח ח"ב סי' יח אות ג) שמצטרף למנין.

[משנ"ב ס"ק מב]

דינינו לה לספק ואזלינן לחמרא בכל דבר שהוא מקדושתא⁽⁵⁵⁾.
(55) ולענין זמנה של סעודת בר מצוה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' כו) שכיון שמדין ספק דאורייתא מתחייב בכל המצוות כבר מהיום הראשון, אם כן יום זה הוא הגורם את חיובו מן התורה בעול המצוות, ויש לשמרה באותו היום.

[משנ"ב ס"ק מה]

גא משמע לן דאדר ראשון לא נקרא אדר. אלא חדש העבור מקרי⁽⁵⁶⁾ וכו', נעשה בר מצוה ביום ראשון דראש חודש⁽⁵⁷⁾.

(56) ולענין התענית ביום שמת בו אביו או אמו, כתב השו"ע לקמן (סי' תקס"ח ט"ו) שיתענה באדר שני, דהרמ"א שם השיג ע"ש אומרים שיתענה בראשון ויש מחמירים להתענות בשניהם, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק מא) שנחלקו מה נחשב סתם אדר. ומה שלא השיג כאן הרמ"א, כתב בשו"ת אגרות משה (וי"ד ח"ג סי' קס) שהעיקר כדעה שסתם אדר הוא אדר שני, וכמו שסתם המשנ"ב כאן.

(57) ואם נולד בשנה מעוברת בל' אדר ראשון שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר שני, ושנת ה"ג שלו היא שנה פשוטה שבה חודש אדר תמיד חסר, כתב בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' קנא) שנעשה בר מצוה בל' שבט שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ח ו"ח סי' ז), אמנם כיום שלקולא יש להתירשב בדבר. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (בירור הלכה ח"ד סי' נה עמ' ג) שיש להחמיר שדינו כספק מלי שבט עד ראש חודש ניסן. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (בירור הלכה שם) שכיון שזו מחלוקת אם נעשה גדול בל' שבט או בראש חודש ניסן, למעשה יהמיר בשתי השיטות את החומרות שבגדול ושבקטן.

ואם נולד בשנה פשוטה בל' שבט ושנת ה"ג שלו מעוברת, כתב בשו"ת בנין ציון (שם) שנעשה בר מצוה בל' אדר ראשון. מאידך, בספר מבן שמואל (להגר"ש הומינר, סי' ו) כתב בשם המהר"ל דיסקין והגר"ש סלנט שנעשה בר מצוה בל' שבט. ודעת הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' כו) שלחומרא יש לנקוט כשיטת הבנין ציון הנ"ל, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קה).

ומי שנולד באמריקה בא' ניסן ובגיל י"ג שנים נמצא באוסטרליה שהיא מעבר לקו התאריך, וכיון שכן הוקדם זמנו ביום אחד ושם כבר ב' ניסן, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"א סי' עה) שנעשה בר מצוה בב' ניסן באוסטרליה שאז א' ניסן באמריקה [הוסיף שם שכל זה דוקא כשנוסע מאמריקה לאוסטרליה בכיוון מערב, שאז כשעובר את קו התאריך יש הפרש של יום שלם, אבל כשנוסע בכיוון מזרח שדרך נסיעתו מתקצרים הימים ועד שמגיע לאוסטרליה יש הפרש של שש עשרה שעות, או נעשה גדול לפי התאריך של אוסטרליה]. והוסיף (שם סי' עו) שכן הוא גם להיפך, אם נולד בא' ניסן באוסטרליה ובגיל י"ג שנים נמצא באמריקה, נעשה בר מצוה בערב ראש חודש ניסן של אמריקה שהוא א' ניסן באוסטרליה [וגם בזה כתב שתלוי אם נוסע לכיוון מערב או למזרח, וכנ"ל]. וכן הורה הגר"ח שיינברג (תאריך ישראל סי' יב אות טז) לענין הנוסע מאמריקה לאוסטרליה. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (תאריך ישראל שם אות יז) והגר"ח קניבסקי (תאריך ישראל שם הע' כ) שלכאורה דולכים

הלכות פרכות סימן נה

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה אין מצרפין]

עין שם טעמו⁶⁴.

שלמה חיים (סי' נא) נשאל אם גם לענין צירוף למנין יש להחמיר בזה, והשיב שאין מי שיוכל להכריע בזה, והסומך על דשו"ע בשעת הדחק אין מזניחים אותו.

[משנ"ב שם]

ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה⁶⁹.

69) מכאן הוכיח הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ה דבר הלכה אות יח) שצירוף הנעשה על ידי החלון אינו משום שאנו שומע את התפילה, אלא שראיית הפנים היא לעיכובא, ואם אינו מראה להם את פניו חשוב כמתפלל יחידי.

[משנ"ב שם]

אם בנקל הוא לו ליגד לבית הכנסת שנגדו⁷⁰.

70) ואף במקום שהעזרה היא בשווה לבית הכנסת, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם) שדינה כדן עזרת הנשים הבניה בגובה, ואם אפשר בנקל, צריך להיכנס לבית הכנסת, משום שבשני המקרים אמנם נחשבת התפילה כתפילה בציבור אך לא במעלה שלמה, וכמו שכתב המשנ"ב כאן.

[משנ"ב ס"ק נד]

כל אחד נותן דעתו עליו והוא מתקן יחדיו⁷¹.

71) ולענין זימון, כתב בשעה"צ לקמן (סי' קצה ס"ק ו) טעם נוסף להקל בש"ץ, שכיון ששתי החבורות צריכות לו שיתצא אותן בברכתו, נחשב כמושמש את שתיהן שהרי מצטרף לשתיהן, ונמצא שרואים אלו את אלו ולכן מצרפן.

[משנ"ב ס"ק נה]

אלא אם כן תיחיד בקטנה ותצבור בגדולה⁷².

72) ובאופן שנפרץ הקיר המבדיל בין שני חדרים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ט) שמכיון שהכל נעשה לחשמיש בית המדרש, וגם רואים אלו את אלו, הכל נחשב כחדר אחד, ויש להקל בזה, ואפילו אם לצורך חזק המבנה השאירו גיפופים ועמודים. ואינו דומה לדין של שתי חצרות, שלגביהן לא כתב המשנ"ב להקל בשעת הדחק, משום ששם נחשב הפתח כמחיצה ביניהם, ונמצאו העשרה עומדים בשני בתים, כמו שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק מח).

64) שביאר שם (א"א ס"ק י), שלדבר שבקדושה שצריך עשרה הוא מחמת שצריך שיהיו באגדה אחת, וכיון שענין הנדוי הוא ריחוק, אין המנוחה מצטרף, אבל לדין עשרה הנצרך לקריאת המגילה שהוא משום פירסום הנס, גם המנוחה נכלל בעשרה שמתפרסם הנס בפניהם.

[משנ"ב ס"ק מט]

ופר"מ מגדים מציד דבכל גוני מצטרפי⁶⁵.

65) וכשנמצאים בחיר אחד אבל יש שם מחיצה ניידת וכמו שעושים בשמחות להפרדה בין גברים לנשים, כתב הגר"ח קניבסקי (דולח ומשקה עמ' נג) שדינו כעזרת נשים [דהיינו כשני חדרים].

[ביה"ל ד"ה של עבי הדלת]

על-כל-פנים לא גרע מתצר קטנה שגפצתה לגדולה, יש להקל גם בזה⁶⁶.

66) ולפי דברי הגר"א, כתב הגר"ח קניבסקי (מסכת מזוזה סי' רפו ס"ק כח בהע' בשם הגר"ל) שיש איפן שדבריו יהיו לחומרא, כגון אם יש צואה בבית שהוא עומד בחלל הפתח, שכתב השו"ע לקמן (סי' עט ס"ג) שאם יש צואה בגדול אסור לקרוא בקטנה, שלדעת הגר"א כיון שהחלל נחשב כחצר קטנה אסור לקרוא שם, ואילו לדעת היד אפרים מותר.

[משנ"ב ס"ק נב]

עין דמראה להם פניו וכו', דאם מקצתן רואין אלו את אלו⁶⁷ דמצטרפי⁶⁸.

67) והטעם שמספיק ראייה הפנים, כתב הערוך השלחן (ס"ב) שכיון שבכל עשרה מישראל שורה השכינה, ועיקר השראת השכינה היא על הפנים, כמו שמצינו אצל משה שנאמר בו "כי קרן אור פניו", לכן חשובה ראיית הפנים כראיית כל הגוף.

ובגדר מראה פנים, האם מועיל דרך חלון מזכוכית או דרך מחיצה עם נקבים וכדו', ראה מה שכתבנו לקמן סי' קצה ס"ק א.

68) אמנם לענין זימון, כתב בביה"ל לקמן (סי' קצה ס"א ד"ה שתי) שאם הם שתי חבורות שאין בכל אחת מהן כדי צירוף לזימון, לדעת הרשב"ש והגר"א לא מועיל שרואים אלו את אלו [ואף לרשב"א שמיקל שם, היינו דוקא שנכנסו כדי להצטרף], ובשו"ת

הלכות ברכות סימן נה

באר הגולה פח

ת שם בפרוש רש"י
ולדעת רבנו יצחק
א ספר ארנות חיים
ב שם רב הא גאון
ב טור בשם אביו
הרא"ש ג ערוכין
ע"ב ד תוספות
והרא"ש שם ה שם
בגמרא

היהנו כשסוגר הדלת במקום (ג) (שפה) (יד) [יד] פנימית (נא) *של עכי הדלת *ולחוצה, כלחוצה:
יד *מי שעומד אחורי בית הכנסת וביניהם חלון, אפלו גבוה במה קומות, אפלו אינו רחב ארבע, ומראה
להם פניו משם, (נב) מצטרף עמהם לעשרה: הגה (נג) גגין ועליות אינן בכלל (טו) [טו] בית, והעומד עליהם
אינו מצטרף (ד"ר נ"ג ח"ט): טו *אם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ושליח צבור תוף הפתח, (נד) הוא
מצטרף: טז *הצר קטנה שנפרצה בגדולה, והינו שנפרצה קטנה במקום חבורה לגדולה, ונפל
כל אותו כהל שניה מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארה משאריה כהל זה שנפל פסים (פרוש, מעט כהל ישר
ושנה) מפאן ומפאן, הגדולה כמפלגת מן הקטנה ואין הקטנה מפלגת מן הגדולה, אלא הרי היא
קצתן זוית שלה, לפיכך אם (נה) תשעה בגדולה ואחד בקטנה, מצטרפין, שהקטנה נגדרת אחר הגדולה
והרי היא באלו היא בתוף הגדולה כיון שהרב בגדולה, אבל אם היו תשעה בקטנה ואחד בגדולה יאו
חמשה בזה וחמשה בזה, אין מצטרפין: יז *היה שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה, מוציאן ידי חובתן,
שהוא נגדר אחריהם. אבל אם היה שליח צבור בגדולה וצבור בקטנה, (נו) אינו מוציאן ידי חובתן,

שערי תשובה

כסלו חסר ולא היה ר"ח טבת רק יום אחד ועכשו כסלו מלא ויש ב' ימים ר"ח, מ"מ
נעשה ב"מ כיום ראשון דר"ח טבת. וא"ר כתב דלפי מ"ש המג"א דיום א' דר"ח נחשב
יום שלשים דחודש העבר י"ל דלא נעשה ב"מ עד יום ב' דר"ח, ויש לחלק קצת ועין
באה"ע סי' קכו, ועין ב"ר"ד סי' שו ב"ט"ו ובכנה"ג שם: [יד] פנימית. עבה"ט. ועין
במח"ב כתב בשם מלכי בקנ"ש: מי שביתו אחורי בהכ"נ וביניהם חלון קטן ששומע משם
כל מה שאומרים, המתפלל שם חשיב כמתפלל עם הצבור: [טו] בית. עבה"ט. וכתב
בשכנה"ג: עליות שאינם סגורות ככתל גמור אלא כלונסאות גבוהות עשרה ולמטה יש
חצר גדולה שפונים אליה עליות ורואין זא"ז אין מצטרפין, והביאו הרא"י, ובמסעי"ה
ח"ב סי' יג כתב דמצטרפין וכן עמא דבר, ובמלכי בקנ"ש דחה דבריו ובמח"ב משמע
כסלו חסר ולא היה ר"ח טבת רק יום אחד ועכשו כסלו מלא ויש ב' ימים ר"ח, מ"מ
נעשה ב"מ כיום ראשון דר"ח טבת. וא"ר כתב דלפי מ"ש המג"א דיום א' דר"ח נחשב
יום שלשים דחודש העבר י"ל דלא נעשה ב"מ עד יום ב' דר"ח, ויש לחלק קצת ועין
באה"ע סי' קכו, ועין ב"ר"ד סי' שו ב"ט"ו ובכנה"ג שם: [יד] פנימית. עבה"ט. ועין
במח"ב כתב בשם מלכי בקנ"ש: מי שביתו אחורי בהכ"נ וביניהם חלון קטן ששומע משם
כל מה שאומרים, המתפלל שם חשיב כמתפלל עם הצבור: [טו] בית. עבה"ט. וכתב
בשכנה"ג: עליות שאינם סגורות ככתל גמור אלא כלונסאות גבוהות עשרה ולמטה יש
חצר גדולה שפונים אליה עליות ורואין זא"ז אין מצטרפין, והביאו הרא"י, ובמסעי"ה
ח"ב סי' יג כתב דמצטרפין וכן עמא דבר, ובמלכי בקנ"ש דחה דבריו ובמח"ב משמע

באר היטב

כש"ש ט' במקום א' וא' אחר היילון שפורסין לצניעות, מצטרפין, מהרי"ק ש.
וכ' הפר"ח ומיהו מסתברא דוקא שפרשו לצניעות בעלמא אבל אי איתא תפלין
או ס"ת ופרשו סדין כי היכי דלהו מחצה לשמש משתו הוי נמי מחצה לצדו
עשרה ולא מצטרפי ע"ש: (יד) פנימית. פי' דמקום סגירת הדלת הרי כלחוצה,
ובספר תנאי פסק דהוי כלפנים עמ"א [ובספר אבן העזר פסק: אם עומדין
בבהכ"נ ששה ובתוף עכי הפתח יש ד' מצטרפין, אבל אם יש ה' בבהכ"נ וה'
בתוף עכי הפתח אין מצטרפין, אבל בעזרת בית הכנסת אפלו א' אין מצטרף
ע' באריות בספר מגן ארץ דפוס פרוס: (טו) בית. עין בשיורי כנה"ג:

דמספיק ג"כ להשכנה"ג וכתב שכ"כ בשו"ת נרע"אמ"ע ע"ש, ומ"מ כתב שאם העומדים שם בפעולות או בעזרת נשים אינו בנקל לירד למטה לבהכ"נ ומשפדלים להתראות להם פניהם
מלמעלה יש לסמוך להקל. וכתב עוד במח"ב: ר"ל מקום ששומרים מפני עפוש אויר ר"ל שקורין קאנטראמן) שיש שם ב' בתות, ששה בבית אחד וד' בבית אחר ואין
יכולין לגע זה בזה, נסתפק חכם אחר אם הדי' יכולים להיות לפני פתח הבית וצטרפו לעשרה כיון שרואין זא"ז, וכתב כיון דאלו אין רשאים לנכנס לפניו והשומר עומם בשו"ה לפני
הפתח וגם אשר בבית לא יוכלו לצאת חוץ כי המקום צר מבחוץ וגם מצד לרבים, ואלו הדי' משפדלים לבוא אל הפתח ומראים להם פניהם, הו"ל כמראה פניו דרך חלון דמצטרף.

באר הגולה

הפרי מגדים דלמגלה אפשר דהוא מצטרף, עין שם טעמ"א: * של עכי הדלת.
עין במשנה ברורה. והיכא שהדלת קבוע לצד פנים והדלת נכנס רק לתוף מקצתו
של חלל הפתח והפתח פתוח, הנה לדעת רבנו יצחק ולהשליח צבור דפוסק בזה
[כדמוכח בבאור הגר"א ובכנה"ג ובמ"א] נראה דלא מצטרפי, בין אם הוא עומד
בתוף מקום עכי הדלת ובין אם הוא עומד בתוף חלל הפתח. אכן לדעת הסניא
דפוסק המגן אברהם בזה צריך עיון, כי לפי פירושו של הפרי מגדים בענין אגף,
דמקום החלל נקרא בשם אגף, עין שם, יצטרף לדעת המגן אגף. אכן לפי מה שבאר
הנ"ל אפרים מקום חלל הפתח אשר חוץ מקום עכי הדלת יהיה נקרא חוץ
מקום האגף, ובהו לכלי עלמא צריך להיות כלחוצה. אכן לפי מה שכתב הגר"א
לענין מקום האגף, דאפלו אם נאמר דהוי כלחוצה, על-כל-פנים לא גרע מחצר
קטנה שנפרצה לגדולה, יש להקל גם בזה: * ולחוצה כלחוצה. ואם רואין אלו את
אלו ויכול להצטרף אפלו עומדים לגמרי לחוץ, דומיא דמה שהקל המחבר לקמן
בסעיף יד [פר"ח וכן משמע מפמ"ג]. ולכתחלה יותר טוב להחמיר בזה שיבטלו
לפנים, דקלא זו דמהני רואין אלו את אלו לענין צורה, כמו לענין ברכת המזון
לקמן בסימן קצא, נובע מתשובת הרשב"א בסימן צו, והוא לא כתב שם זה רק

משנה ברורה

או ספר-תורה, ופרשו סדין כי היכי דלהו מחצה לשמש משתו, הוי
נמי מחצה לצדו עשרה ולא מצטרפו [פר"ח], ופרי מגדים מצטרף
דככל גוני מצטרפי: (ג) שפה פנימית. רוצה לומר, דבמקום סגירת
הדלת הוי כלחוצה, אף שעכשו היה הפתח פתוח. ועין במגן אברהם
שכתב שיש שחולקין על זה, ומכריע כמותם דמקום זה הוי כלפנים.
ועין בספר אבן העזר שפסק גם-כן בפשיטות דהיכא דהמעוט
עומדים תוף המקום הזה מצטרפים לעשרה, דלא גרע מחצר קטנה
שנפרצה לגדולה, המבאר בסעיף טז, וכן משמע בבאור הגר"א:
(נא) של עכי הדלת. עין בנ"ד אפרים שכתב, דבחלל הפתח לבד
ממקום הדלת, כגון היכא שהדלת קבוע לחוץ וממקום הדלת ולפנים
יש עוד חלל בתוף עכי הפתח, לכלי עלמא הוי כלפנים, ויש לסמוך
על זה [דאף דבפרי מגדים משמע דיעתו, דרבנו יצחק סובר גם בזה
דהוי כלחוצה, על-כל-פנים הלא בלאו הכי הרבה חולקין על רבנו

יצחק, וכנ"ל בסעיף קטן ג, ועין בבאור הלכה]: יד (נב) מצטרף עמהם. דאף דיש הפסק מחצה ביניהם, (נא) כיון דמראה להם פניו דומה
למה שמבאר בסימן קצא לענין זמון, דאם מקצתן רואין אלו את אלו: (ג) דמצטרפין: (נב) ואם-כן לפי זה פשוט, העומדים בעזרת נשים, ובמחצה
המפסקת יש חלון, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה: (ג) וכל-שכן דאם יש בלעדו עשרה נחשב תפלה בצבור על-ידי זה. ואף-על-
פי-כן יותר טוב (נב) אם בנקל הוא לו לירד לבית הכנסת שנירד: (נג) דיש מהאחרונים שחולקין על עקר הדין וסוברין דענינא אינו דומה כלל
לזמון: (נג) גגין ועליות. בכהאי מנא (נד) שאין רואין אלו את אלו, רבותא היה לו לומר: אפלו חלונות רחבות ונמוכות כל שאינן שוות
לקרקע בית הכנסת, ואף אם הוא עומד בתוכם אינו מצטרף: טו (נד) הוא מצטרף. דכיון שהוא שליח צבור, כל אחד נותן דעתו עליו והוא
מתבאר יחיד: (נז) וכל-שכן (נח) אם תשעה מבפנים והוא תוף הפתח דהוא מצטרף להם. וההיא דסעיף יז שאני, דכיון שהוא פתח הגדולה הרי
הוא מפלג מהצבור. ובאדם אחר שאינו שליח צבור, אפלו הוא לבדו על מפתח הבית אינו מצטרף עמהם, כדלעיל בסעיף יג. (נו) וכל זה
דוקא בשאינן רואין אלו לאלו, אבל אם מקצתן רואין אלו את אלו, בכל גוני מצטרפי להדדי. ועין לקמן בסעיף יח סעיף קטן ג:
טז (נה) תשעה בגדולה. הכלל, (נו) דהגדולה אי אפשר לה למשך אחר הקטנה, לפי שהיא כמפלגת, וגם הצבור דחשיבי אי אפשר להם
למשך אחר היחיד, ואפלו חמשה אחר חמשה אי אפשר להם למשך, רק היתר נמשך אחר הצבור, משום הכי אי אפשר שצטרפו אלא אם-
כן היתר בקטנה והצבור בגדולה: יז (נו) אינו מוציאן. ואפלו (נח) אם היה עשרה בקטנה אין הוא מוציאן ידי חובתו, ואפלו האיניא דכלן
בקיאי, מפל מקום אין לו לומר קדיש וקריאה שם, כיון שבמקום שהוא עומד אין שם מנין, אבל כשיש מנין במקום השליח צבור, ודאי

שער הציון

(נא) מגן אברהם והגר"א: (נב) שערי תשובה: (נג) עין בתשובת משכנות יעקב, וכן הגר"א בסעיף קטן לא כתב דיש לדחות כל הראיות, ובאמת הרשב"א
גופא לא כתב דדומה לזמון רק בדרך אפשר. ועין במ"א אדם ובבאור הלכה: (נד) פרי מגדים: (נה) פרישה וחדושי ר' עקיבא איגר, דלא בפרי מגדים:
(נו) מפרי מגדים: (ז) לבושי שרד: (נח) פרי מגדים:

